

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Кілярська Діана Вікторівна

здобувачка 1-го курсу магістратури

*факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного
університету «Одеська юридична академія»*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В АРАБЬСЬКОМУ СВІТІ

На відміну від багатьох інших регіонів світу, де правові системи засновані на світських принципах, в арабському світі релігія відіграє домінуючу роль у формуванні правових норм. Це найбільше помітно на прикладі правового статусу жінки, який здебільшого визначається положеннями Корану. Життя жінки в країнах, де панівною релігією є іслам диктується культурними та релігійними нормами, які часто обмежують їх права. Дискримінація проявляється в усіх сферах: від кримінального правосуддя до економічних можливостей. Жінка в порівнянні з чоловіком обмежена в більшості випадків в праві на освіту, роботу, особисте життя і найголовніше – у відчутті безпеки. Ранні шлюби, обрізання статевих жіночих органів, заборона показувати навіть шматок шкіри, все це є реаліями з якими стикається жінка в арабському світі. Насильство щодо жінок часто залишається безкарним, а жертви стикаються з соціальним осудом і переслідуванням.

Щоб достатньо зрозуміти сенс цієї проблеми потрібно розглянути конкретні випадки дискримінації жінки в арабському світі. Можна згадати про такий жахливий злочин, як «вбивство честі», коли жінку вбивають за те, що вона закохалась не в того чоловіка, одяглась не так, як треба, або просто не підкорилась волі батька. Точна кількість «вбивств честі» невідома, оскільки багато випадків не фіксуються або описуються як самогубство. За даними Фонду народонаселення ООН, близько 5 тисяч жінок щорічно втрачають життя через «вбивства честі». Ісламське право також встановлює суворі обмеження на шлюб для мусульманок, дозволяючи їм вступати в шлюб лише з мусульманами. Водночас надаючи чоловікам значно більше прав щодо цього, дозволяючи

багатоженство та право на одностороннє розлучення [1]. Отже, іслам вимагає від своїх послідовників беззаперечної віри в Бога, дотримання вчень Корану та моральних принципів, які забезпечують стабільність як індивідуального життя, так і суспільства в цілому. Коран, як і багато середньовічних текстів, звертається переважно до чоловіків. Навіть у Сурі, присвяченій жінці, основні вказівки даються чоловікам, це підсилює традиційне уявлення про підпорядковане становище жінки в суспільстві. Хоча іслам заохочує жінок до вивчення Корану, на практиці жінки часто стикаються з обмеженнями [2].

Говорячи про жінок в ісламі, варто також наголосити на тому, що іслам вніс і значний внесок у захист прав жінок у своєму історичному контексті. Коран у доісламській Аравії ввів «мехру», тобто викуп за наречену, який забезпечував її матеріальну незалежність. Жінкам завдяки Корану було надано право на спадщину, хоча і у менших пропорціях, ніж чоловікам. Коран забороняв чоловікам відбирати у дружин подарунки та безпідставно розлучатись з ними. На чоловіків покладається відповідальність за матеріальне забезпечення сім'ї [3]. Однак, як і будь-яка релігія, іслам піддається різним інтерпретаціям, що призводить до різних результатів у різних культурах і незважаючи на прогресивні положення Корану для того часу становище жінки в сучасному ісламському світі залишається неоднозначним.

Таким чином, роль жінки в ісламі є динамічною і багатогранною. Вона залежить від історичного контексту, культурних традицій та індивідуальних інтерпретацій. Питання захисту прав жінок в арабському світі є одним з найактуальніших у контексті глобальної боротьби за гендерну рівність. Варто зазначити, що незважаючи на такі масштабні проблеми, ситуація може змінюватись і існують рухи, які борються за права жінки в мусульманських країнах. Попри значні культурні та релігійні відмінності, міжнародне співтовариство розробило ряд правових інструментів, спрямованих на забезпечення прав жінок у всьому світі, включаючи арабський регіон.

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року стала ключовим документом у боротьбі за рівність жінок. Більшість країн

арабського світу підписали її, взявши на себе зобов'язання боротися з гендерною нерівністю та звітувати про прогрес цієї діяльності перед Комітетом з усунення дискримінації щодо жінок. Цей міжнародний акт слугує основою для розробки та впровадження національної політики спрямованої на захист прав жінок.

Важливим документом в боротьбі з насильством щодо жінок є Резолюція ГА ООН № 63/155. Вона закликає держави активізувати зусилля з ліквідації всіх форм насильства, зокрема розробити стратегії в сферах правоохоронної діяльності, законодавства та допомогти жертвам. Також дуже гострою проблемою є торгівля жінками. Резолюція ГА ООН № 67/145 підкреслює необхідність боротьби з цим явищем, наголошує на необхідності міжнародної співпраці щодо цього питання [4].

Європейський суд з прав людини також відіграє ключову роль у захисті жінок арабського світу, він сприяє встановленню міжнародних стандартів захисту прав жінок. Одним із найважливіших питань, яким приділяє увагу ЄСПЛ, є проблема насильства щодо жінок. У справі «Опуз проти Туреччини» суд встановив, що домашнє насильство є формою дискримінації за статевою ознакою і порушує права людини. Суд підкреслив, що держави зобов'язані вживати ефективних заходів для запобігання домашньому насильству, його розслідуванню та покаранню винних [4].

Необхідно згадати і про Арабську хартію прав людини перша версія якої була прийнята 1994 році. Прийняття цього документу викликало неоднозначну реакцію міжнародної спільноти. Хоча спочатку хартія була схвалена, пізніше Верховний комісар ООН з прав людини та інші міжнародні організації висловили серйозні зауваження щодо деяких положень Хартії, зокрема, щодо підходу до прав жінок. Під тиском міжнародного співтовариства Арабську хартію було оновлено зробивши її більш відповідною міжнародним стандартам, модернізовану версію було прийнято у 2004 році, а ратифіковано у 2008 році. Вона має на меті поставити права людини, зокрема жінок, в центр уваги, однак експерти зазначають, що статут все ще не повністю відповідає міжнародним нормам, хоч він і визнає рівність між чоловіком і жінкою, проте допускає

дискримінацію жінок, яка може бути застосована відповідно до ісламського шариату [4]. Але незважаючи на ці недоліки, це все одно є певним кроком уперед для захисту прав жінок в арабському світі.

Також була розроблена «Арабська стратегія боротьби з насильством щодо жінок». Ця стратегія спрямована на створення єдиної системи захисту жінок від насильства, яку кожна арабська країна може адаптувати відповідно до своїх потреб. Головні цілі, це насамперед захист прав жінок, боротьба з усіма формами насильства та зменшення його наслідків. Стратегія також передбачає створення системи моніторингу для оцінки ефективності заходів захисту жінок [5].

До того ж, було прийнято план дій «Захист арабських жінок: мир і безпека». Цей план передбачає не лише внутрішні зміни в законодавстві та правоохоронній системі, але й активну участь жінок у міжнародних зусиллях щодо розбудови миру та протидії тероризму [5].

У висновку можна сказати, що прогрес останніх десятиліть підвищив правовий статус жінки в арабському світі, завдяки впливу міжнародної спільноти жінка в ісламському середовищі стала більш захищеною. Але попереду ще існує багато проблем, які потрібно буде вирішити, насамперед культурні та релігійні особливості. Ісламські традиції та їх тлумачення обмежують права жінок, створюючи розбіжності між міжнародними стандартами та місцевим законодавством. Авторитарні режими, які існують в більшості арабських країн гальмують демократичні реформи і захист прав жінок. Бідність, безробіття, нерівний доступ до освіти посилює вразливість жінки. Для досягнення гендерної рівності необхідно подолати ці культурні, релігійні та політичні бар'єри. Тому, боротьба за права жінок в арабському світі триває, і лише співпраця цих країн з міжнародною спільнотою для розробки та впровадження ефективних стратегій для захисту прав жінки може цьому допомогти. Створення спеціальних інституцій, проведення конференцій та розвиток жіночих ініціатив можуть стати важливими кроками на цьому шляху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сизонюк В.Є., Прихненко М. Проблематика питання дотримання прав жінок в державах арабського світу. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. В. Стуса. 2021. С. 76-80. URL : <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9951>

2. Жінка очима пророка: аналіз Корану та хадисів. Феміністична Майстерня Львів. URL : <https://femwork.org/blog/zhinka-ochima-proroka-analiz-koranu-ta-hadisiv/>

3. О. Б. Петінова, В. Р. Світлицька. Іслам: філософія жінки (стереотипи, міфи, реальність). «Перспективи». Соціально-політичний журнал. 2022. С. 102-109. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perspekt_2022_4_17

4. Мирончук А. Захист прав жінок в арабському світі та міжнародні стандарти : дипломна робота. Київ, 2022. 67 с. URL : <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/55423/1/Диплом%20Мирончук%20А.С..pdf>.

5. Гендерні питання в секторі безпеки : посібник. Женева : DCAF/ОБСЄ (БДІПЛ). URL : https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_GS-AnnexEN-V5_UKR_WEB_version.pdf

Ключові слова: арабські країни, іслам, мусульманство, захист прав жінок, Коран, міжнародна спільнота, релігія.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Бехруз Хашилатулла Набієвич.

Курманська Аріна Вадимівна

здобувачка вищої освіти 3-го курсу

факультету судового та міжнародного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇНАХ

ЩОДО БІОПРАТСТВА В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ, ЗАХИСТ БІОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ КОРИННИХ НАРОДІВ.....	114
Кілярська Діана Вікторівна	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В АРАБСЬКОМУ СВІТІ.....	119
Курманська Аріна Вадимівна	
ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇНАХ.....	123
Мазур Анна Андріївна	
ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РАДИ ЄВРОПИ.....	129
Мельник Олександріна Олександрівна	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ УМОВАХ.....	131
Окопна Владислава Сергіївна	
МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	136
Півченко Дарія Анатоліївна та Бондаренко Владислав Мар'янович	
РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ МІГРАЦІЄЮ, ПАНДЕМІЄЮ ТА ВІЙНОЮ.....	140
Рудецька Поліна Андріївна	
ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО ТА ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ: ЗАХИСТ ПОТЕРПІЛИХ ОСІБ.....	143
Скакун Вікторія Олександрівна	
ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФРАНЦУЗЬКОГО ЧАСОПИСУ LE NOUVEL OBSERVATEUR).....	146
Сорока Тетяна Олександрівна	
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЛЕГІТИМНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	150
Тимошенко Софія Володимирівна	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	152
Федченко Аліна Юріївна	
ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	157
Шаркова Діана Дмитрівна	
ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	162